

Vaimse tervise ja hariduse valdkonna probleemid

**Jane
Ester**

**Elisa
Kender**

**Sandra
Haugas**

Vaimse tervise ja hariduse valdkonna probleemid

Sotsiaalse investeringu paradigma (SIP)

Vaimne tervis

Haridus

Fookusprobleemide valik

Sotsiaalse investeringu paradigma (SIP)

Social investment

**Social
development**

**The
developmental
welfare state**

**The social
investment
state**

**The
enabling
state**

**Inclusive
liberalism**

Sotsiaalse investeeringu paradigma (SIP)

Sotsiaalse investeringu paradigma (SIP)

Sotsiaalpoliitika kui tootlikkusele suunav faktor ➡ eesmärk toetada majandusarengut ja tööhõivet.

Erinevus senisest neoliberaalsest vaatest ➡ sotsiaalpoliitika pigem kulu ja majandusarengut ning tööhõivet takistav.

„Preparing rather than repairing“

Sotsiaalse investeringu paradigma (SIP): hindamisvahend

1. **Inimkapitali investeerimine** (loomine ja säilitamine)
2. **Ennetav** elukaare mõttes
3. **Ulatus/levimus** (siin ja praegu)
4. **Ulatuse/levimuse dünaamika**: trend

Sotsiaalse investeringu paradigma (SIP): hindamisvahend

5. Tulevikuarengud *no-action* korral:
süsteemne probleem vs ühekordne kriis
6. Probleemi mõjuala ja tagajärjed
7. Probleemi akuutsus FG ekspertide hinnangul
8. Erasektori sekkumisvõimalused (FG+Praxis)

Vaimse tervise ja hariduse valdkonna probleemid

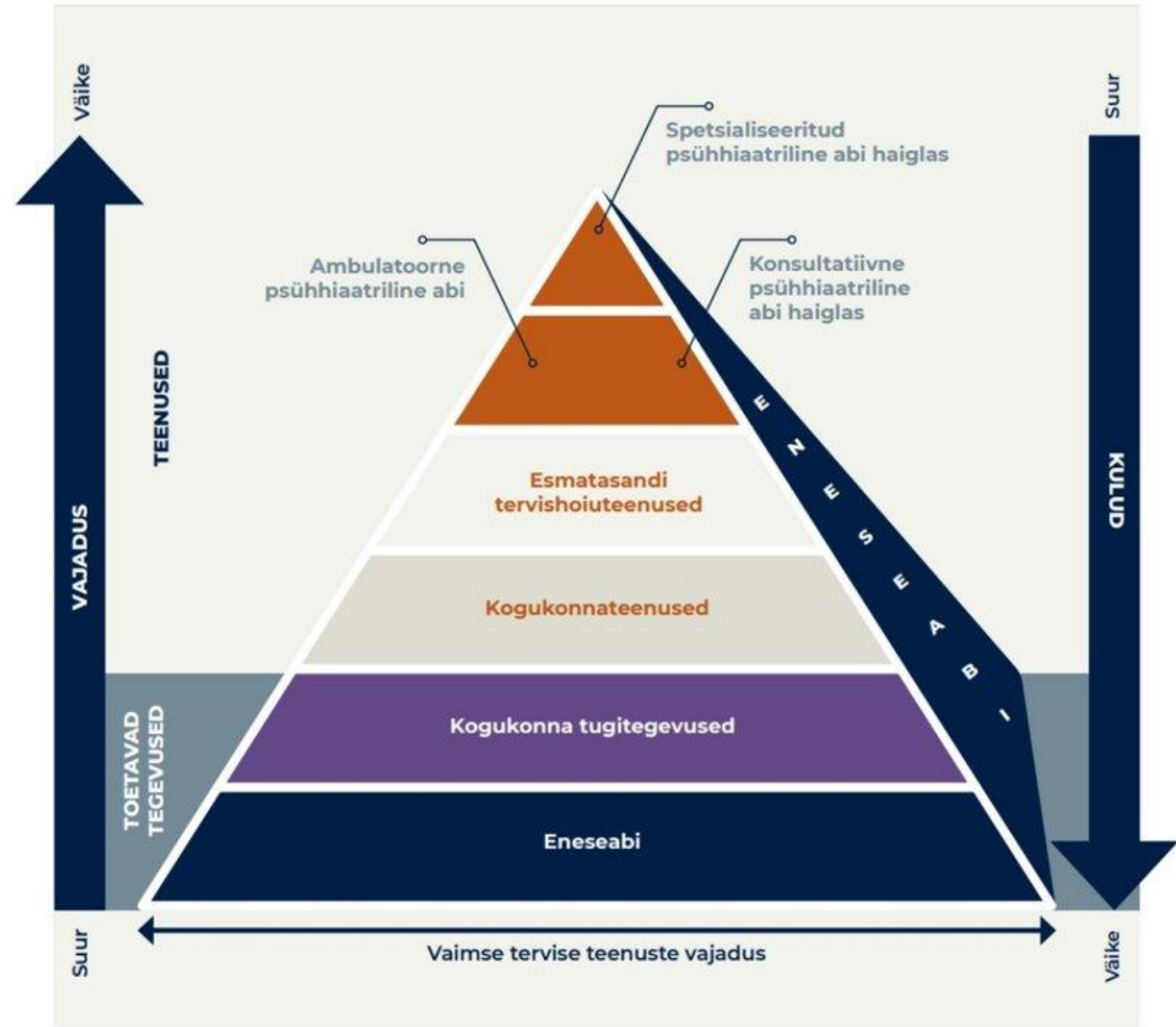
Sotsiaalse investeringu paradigma (SIP)

Vaimne tervis (VT)

Haridus

Fookusprobleemide valik

Vaimne tervis

Allikas: Sotsiaalministeerium, Vaimse tervise roheline raamat; joonis EIA2023

Vaimne tervis

1. Kehvad VT eneseabi oskused ja madal VT kirjaoskus (25 p)

- Lähenemine VT teemadele on liiga tervishoiukeskne
- Me kõik vajame tõhusaid **eneseabivõtteid** stressiga hakkama saamiseks ning **säilenõtkuse tugevdamiseks** ning nende oskuste rakendamine peaks olema igaühe igapäevahügieeni loomulik osa

„Kuhu ma lähen, kui ma psühhiaatri juurde ei lähe selle teemaga?“

Vaimne tervis

2. Puudulik ennetustöö* kogukondades (25 p)

- Palju projektipõhisust ehk tegevused pole jätkusuutlikud
- Vähe tõendus põhised
- Puudus inimestest, kellel on kogukonnatöö oskused

** Tegevused, mis mõjutavad vaimset tervist otseselt (nt mingid sekkumised), aga ka kaudselt, pakkudes näiteks suhtlemisrõõmu ja/või leevendades üksildust*

„Ennetustöö ei ole ju see, mis karjub... Nii lähebki kogu mahv probleemide lahendamisele“

2.1 Puudulik ennetustöö haridusasutustes

- **Koolikiusamine** on küll aastatega vähenenud, ent probleem on endiselt aktuaalne
- Lasteaedades ja **koolides on suhteliselt lihtne enesetoetamise ja -abi oskuseid õpilasteni viia**

2.2 Puudulik ennetustöö töökeskkondades

- Töökohapõhiseid VT ennetustegevusi on vähe ja neid ei pakuta süsteemselt
- Tervist toetava keskkonna kujundamine, sh pere- ja tööelu ühildamise ning vanemluse toetamine
 - *„... on lihtsam öelda, et andke mulle psühholoog, kes teeks selle töötaja/õpilase korda, aga millegipärast ei taheta tegeleda koormuse küsimustega“*

Vaimne tervis

3. VT teenuste kehv kättesaadavus (24 p)

- Pikad ravijärjekorrad (spetsialiste pole piisavalt)
- Halvasti korraldatud probleemide käsitlemise süsteem – olemasolevaid spetsialiste kasutatakse ebaefektiivselt.
- Puudus hindamisvahenditest, aga ka sekkumistest

„Jah, teenuseid on vaja, aga see on natuke libedale teele minek, kui me ei tegele vaimse tervise kirjaoskuse arendamisega, siis me jääme neid [teenuseid] lõputult arendama ja spetsialiste koolitama.“

Vaimne tervis

"Kui küsida vajaduste järele, siis valdav enamik ütleb, et vaja on vaimse tervise teenuseid. See peegeldab tänapäeva olukorda väga hästi – ennetust ei ole, kogukonna tuge väga ei ole ja siis probleemid on nõ kuhjunud ja ongi vaja väga palju teenuseid. Vähem nähakse seda, mida saab teha oma keskkonnas, mida saab ise teha ennetava ja toetavana."

Vaimne tervis

4. Ebavõrdsus tervises, sh vaimses tervises (24 p)

- Piirkondlik ebavõrdsus
 - teenused ei ole üleriigiliselt ühtlaselt kättesaadavad
- Sotsiaalmajanduslik ebavõrdsus
 - VT spetsialistid on liikunud haiglatest erasektorisse, mis on toonud kaasa olukorra, kus VT abi on kättesaadavam jõukamatele

„Selleks, et ühiskonnas heaolu suurendada tuleb vähendada ebavõrdsust tervises. Võrdsust vähendab see kui me aitame järele ühiskonnas kõige nõrgemaid gruppe, võibolla ka neid, kes ei ole tänase piisavalt häälkad.“

Vaimne tervis

5. VT probleemide sage esinemine rahvastikus (23 p)

- Mitmete VT probleemide esinemine rahvastikus sagenenud
 - probleeme enam naistel, noorematel, eakatel, üksi elavatel, majanduslikes raskustes. 15–17a tüdrukud!
- Seda, millistele rühmadele sekkumistegevusi suunata äärmiselt väärtuspõhine otsus ning pole ühtegi selget juhust ega tööriista, mis ütleks, kes vajaks seda abi kõige enam.

„Ei tooks välja, et noored on olulisemad kui vanemaealised... Mõlemad vajavad tähelepanu... Põlvkondade vaheline koostöö on hästi oluline ja üks lahendustest“

Vaimne tervis

6. Puudujäägid uimastiennetuses (19 p)

- Narkosurmade arv mitmekordistunud
- Hüppeliselt suurenenud tüdrukute e-sigarettide tarvitamine
- Alkoholi liigtarvitamine probleemiks keskealiste kõrge sissetulekuga meeste hulgas
- Uimastite tarvitamise ennetamine on oluline meede (eriti noorte) vaimse tervise hoidmisel
- **Kehv VT ja uimastite tarvitamine on seotud, ent seosed on kahe-suunalised**
 - uimastite tarvitamise ajendiks võib olla kehv VT, aga uimastite sage kasutamine võib ka ise VT probleeme põhjustada

Vaimne tervis

7. Puudujäägid suitsiidiennetuses (17 p)

- Igal aastal u 200 suitsiidi, mehed u 4x sagedamini
 - alla 25a hulgas on suitsiide võrdselt poiste ja tüdrukute hulgas
- 16–24a hulgas on korduvaid surma-
või suitsiidimõtteid igal neljandal (dekaadiga 4x suurenenud)
- aasta-aastalt on suurenenud enesevigastuste ja enesetapukatsete arv

Vaimne tervis

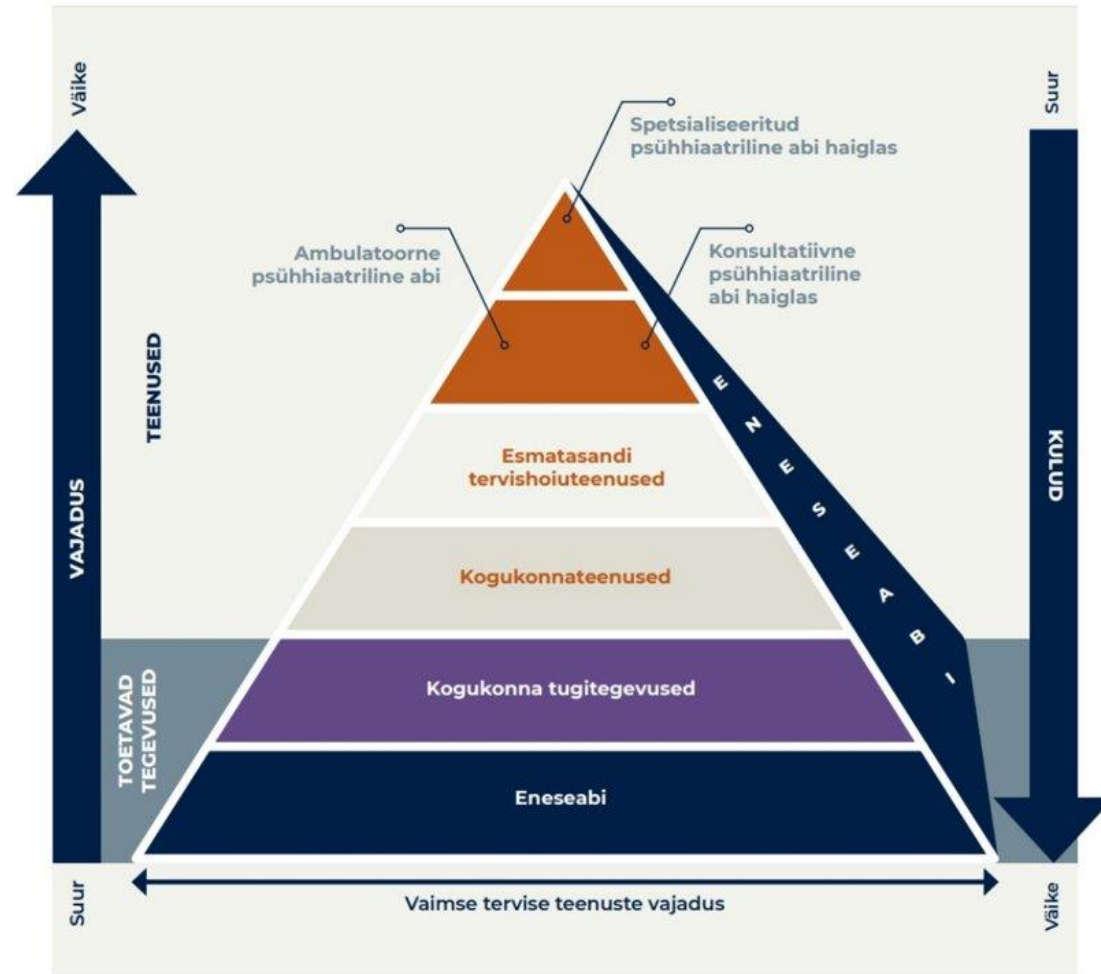
Puudujäägid strateegilises juhtimises (21 p)

Eesti riiklik ja töösse rakendatud vaimse tervise **strateegia** on **lapsekingades**

- **puudulikud andmed** (probleemide levimused/põhjused/vajadused)
- rahastuse fookus on suunatud tippspetsialistidele, et tegeleda tagajärgedega, kuid ennetusse panustatakse vähem
- **kehv koostöö** erinevate sektorite (sotsiaal, tervishoid, haridus) ja tasandite vahel

„Hästi oluline on rohkem teada saada valdkonna inimestel, mida üks või teine osapool teeb“

Vaimne tervis

Allikas: Sotsiaalministeerium, Vaimse tervise roheline raamat; joonis EIA2023

„Jah, meil on vaja teenuseid, aga meil on samal ajal ka vaja see püramiid ümber ehitada.“

Vaimse tervise ja hariduse valdkonna probleemid

Sotsiaalse investeringu paradigma (SIP)

Vaimne tervis

Haridus

Fookusprobleemide valik

Haridus

Haridus- ja noortevaldkonna töötajate puudus (24 p)

- Õpetajaskond vananeb (50% vanuses 50+, 20% 60+)
- Koolitatakse 1/3 võrra vähem õpetajaid kui vaja oleks

Põhjused: ameti ebaatraktiivsus, koolikliima

FG: Väga akuutne probleem. Lisanüansid: Eestis ongi vähe tööjõudu, alustavad õpetajad lahkuvad

„Kui rääkida sellest, miks paljud noored õpetajad ära lähevad, siis nemad on omandanud selle uudse lähenemise, aga seni kuni (...) nad lähevad sinna vanasse keskkonda, siis nad ei saagi seal vastu pidada.“

Haridus

Puudujäägid õpetajate õpetamiskvaliteedis ja koolijuhtide juhtimiskvaliteedis (22 p)

- Vähe kognitiivse arengu jt üldoskuste toetmist
- Õpilased tunnevad vähem õpetajate tuge kui OECDs keskm

Põhjused:

- Ebapiisav kompetentsus, kurnatus (õppekava, kaasav haridus, koolikliima jm), hoiakud

FG: väga akuutne, juurprobleem

Haridus

„Meie koolides on praegu suur probleem see, et aineõpetus ja inimese õpetamine, kasvatamine, toetamine ei lähe kokku endiselt. Ta hakkab pihta ikkagi sellest, et mis tasemel meil on praegu see ainedidaktika – ta on endiselt paljuski ikkagi ülikoolides n-ö aine armastamise tasemel ja seal ei ole seda n-ö õppimise ja arengu armastamist ja austamist sees. See on tegelikult ikkagi teadus, et kuidas panna aine õppimine kokku inimese kasvamisega ja seda teadust meil Eestis praegu ei ole. (...) Oleme seda kaua kurtnud, aga endal ei ole ressurssi, et läbi viia.“

Haridus

Puudujäägid hariduspoliitika kujundamise ja rakendamise kvaliteedis (20 p)

- Eesmärke ei suudeta saavutada
- Puudujäägid riiklikus haridusvalitsemises
- KOVide ebapiisav juhtimissuutlikkus
- Vähene tõendus- ja teadmiste põhisisus

Haridus

„Koolisüsteemi juhtimine on enamasti väga administratiivne ja see kvaliteedi dimensioon suuresti nagu puudub seal. Paljud probleemid langevad ka sinna ministeeriumi ja kohaliku omavalitsuse vahele. Kasvõi karjäärimudel – seda ei ole võimalik ja niimoodi muuta, kui ütleme, et iga kool ise otsustab, millist karjäärimudelit ta otsustab kasutada.“

Haridus

(Paindlike) lasteaia- ja lapsehoiuteenuste nappus (20 p)

- 40% probleem koha saamisega, sh sagedaseim põhjus pikk ootejärjekord (19%)
- Tln, Harjumaa, Tartumaa, Raplammaa
- Vaid ½ paindlikke kohti vajavaid peresid saavad seda
- Probleem piirab vanemate tööturul ja õpingutes osalemist, ei võimalda lastel aias SE-oskusi arendada

FG: ei tõstatatud, kuid ei vaidlustatud ka olulisust

Haridus

Vähene tugi muu emakeelega lastele ja noortele Eesti haridussüsteemis, sh võimalikud takistused eestikeelsele õppele üleminekul (20 p)

- Vähe tähelepanu rändetaustaga laste toetamisele ja eesti keele kui teise keele õppe kvaliteedile
- Eestikeelsele õppele üleminekul – tuleks teha rohkem
- Teemasid tuleks käsitleda komplekselt

FG: väga akuutne

Haridus

Kiusamine (19 p)

Soolised lõhed hariduses (18 p)

Raskused kaasava hariduse rakendamisel (17 p)

Sotsiaalmajanduslik ebavõrdsus (16 p)

Formaalõppe ja mitteformaalõppe ebapiisav integreeritus
(16 p)

Noorsootöö ja noorsootöötajate vähene väärtustatus (16 p)

Vaimse tervise ja hariduse valdkonna probleemid

Sotsiaalse investeringu paradigma (SIP)

Vaimne tervis

Haridus

Fookusprobleemide valik

Fookusprobleemide valik

Millised on need **1-3 probleemi**, mille osas hakkame otsima lahendusi ja sekkumisi?

- Vaimse tervise valdkonnas
- Hariduse valdkonnas

Fookusprobleemide valik: vaimne tervis

PROBLEEM	KOKKU
Kehvad eneseabi oskused ja madal vaimse tervise kirjaoskuse tase	25
Puudulik ennetustöö kogukonnas	25
Kehv teenuste kättesaadavus	24
Ebavõrdsus tervises, sh vaimses tervises	24
Vaimse tervise probleemide sage esinemine rahvastikus	23
Puudujäägid vaimse tervise valdkonna strateegilises juhtimises	21
Puudujäägid uimastiennetuses	19
Puudujäägid suitsiidiennetuses	17

Fookusprobleemide valik: haridus

PROBLEEM	KOKKU
Haridus- ja noortevaldkonna töötajate puudus	24
Puudujäägid õpetajate õpetamiskvaliteedis ja koolijuhtide juhtimiskvaliteedis	22
Puudujäägid hariduspoliitika kujundamise ja rakendamise kvaliteedis	20
(Paindlike) lasteaia- ja lapsehoiuteenuste nappus	20
Vähene tugi muu emakeelega lastele ja noortele Eesti haridussüsteemis, sh võimalikud takistused eestikeelsele õppele üleminekul	20
Kiusamine	19
Soolised lõhed hariduses	18
Raskused kaasava hariduse rakendamisel	17
Formaalõppe ja mitteformaalõppe ebapiisav integreeritus	16
Noorsootöö ja noorsootöötajate vähene väärtustatus	16
Sotsiaalmajanduslik ebavõrdsus	16

Vaimse tervise ja hariduse valdkonna probleemid

**Jane
Ester**

**Elisa
Kender**

**Sandra
Haugas**

Aitäh!